

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

נה.

עין מושפט נר מצוה

א [מיי] פ"א מהל' מדין
הל' ג:
קבר ב ג מיי פ"א מהל'
עין מיי פ"א מהל'
קבה ד ה מיי פ"א מהל'
טוען וטוען הל' א
מנע עשין זה טועש' ח"מ
סי' מה מיי פ"א מהל'
קבר ו מיי פ"א מהל'
אבות הל' א סנה
עשין מה טועש' אה"ע סי'
לא ספי' א וסי' ס ספי'
הל':
קבר ז מיי פ"א מהל'
מעילה הל' א סנה
עשין ר':
קבה ח מיי פ"א מהל'
גולה וזכרה הל'
יב סנה עשין עב טועש'
ח"מ סי' רנע פני' ז וסי'
רנב ספי' א:
קבט ט מיי פ"א מהל'
ט סנה עשין טועש'
ק"מ סי' שס פני' א:
קל י מיי פ"א מהל'
מכירה הל' ד סנה
לאחין קט טועש' ח"מ סי'
רנב ספי' ה:
קלא כ מיי פ"א מהל'
סנהדרין הל' יא
סנה עשין קו טועש' ח"מ
סי' ו:
קלב ל מיי פ"א מהל'
גולה וזכרה הל'
א סנה עשין עב טועש'
ק"מ סי' רנב ספי' א:
קלג מ מיי פ"א מהל'
מעשר שני הל' ד
סנה עשין קלו:

תורה אור השלם
1 והוא על המזבח
הוקדו בו לא תבנה ובער
עליה הפתח וצבץ בפק
בבקר וצריך עליה העלה
והקטיר עליה חלב
השקלים: ויקרא ו ה
2 ואת אשר קטא מן
הקדש ישלם
תמישלו יסוף עליו ונתן
אתו לבחן והבחין יכפר
עליו באיל האשם ונסחם
לו: ויקרא ה טו

מוסף תוספות

א. וע"כ למעוטי מדין
הקדש קאתי. מוס' ה"א"ש.
ב. דאשכחן שפיר טוף
הקדש שהוא בר פדיון.
ג. המיוחדים לברוק
הבית. ר"פ. ד. דקד"ל א
מזא יפות פתח פתחה
אותן שאינן יפות כ"כ.
ה. וצ"ע ודבוקו לדבוקו
דמריב בספא דבריתא
אפילו שלמים אל משכחת
מירי דתיית בהמה מטאה
למעוטי אה לא אמצע
הקדש וכו' מ"מ מחלת
הביתא כל כמה דלא
מיתור לן קרא דאיכא
לאוקמה למעוטי אה
כליה לשמים לא הנה ליה
למינקט תחילת הקדש.
מוס' ה"א"ש [ועי' מהר"ס].
1. בפ"ק דהגיגה [ו.]. מוס'
ה"א"ש. 2. התיצון. מוס'
[ו.]. [ו.]. [ו.]. [ו.].
שניהם הוו תמורה. ר"פ.
ט. לאו בקדשי מובה.
מוס' ה"א"ש. 7. אלא. מוס'
ה"א"ש. 8. וההרים לברוק
הבית. מוס' ה"א"ש.
9. כדאיתא בתמורה [ו.].
ובבכורות [ד.]. מוס'
ה"א"ש. 10. פי בקניו והוא
ישלם. וקשה דלא קתני
בהו ויד הקדש על
העלויה כמו ברישא
ועוד ליבריתו
קדש ותינתהו ונראה לפרש
דברישא דוקא די של
הקדש על העלויה ואם שה פחות ישלם ולא יתא מחולל לגמרי עד שישלם דאין בריתו לחלל שה מנה על פירוה אבל
מוס' ה"א"ש. 11. שאמר בחמש שלמים. מוס' ה"א"ש. 10. 11. הקדש שה מנה שחיללו על שה פרוטה מחולל א"ע פערין
לא הוסיף דרמים. מוס' ה"א"ש.

איתא תוס' מה ישי לרבות פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים
מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים ת"ל צהמה טמאה
ואם כל צהמה טמאה וכי פריך לעיל בשלמא כולה לשמים
למעוטי קדשים קלים ליתא לרבות פרים הנשרפים ושעירים
הנשרפים דמרבא אף קדשים קלים:
נדמיייה דתחילת הקדש. וז"ל
אם כן קרא למה לי אי
למעוטי סוף הקדש הא אין חומש
שייך בו כיון שאין נפדה עוד א"ל
כגון שלקח אצנים כ"ד לשקטן
בבנין ומגן עליהם לפדותם א מקרי
אפ"ה סוף הקדש כיון שמחילה
היה דעתו לשקטן אי נמי כגון
שנפל בבנין ורובה לפדות האצנים אי
נמי בצרייתא פריך מ"ל למעוטי אמצע
הקדש דלמא קרא לא אחא אלף
למעוטי אין כולה לשמים א:
העולה עולה ראשונה. הכוונה
ראשונה בצרכנות צפרשת
פינחס והיינו תמיד של שחר וכן פי'
רש"י פרק תמיד נשפט (פסחים דף
נח: ושם) אי נמי ראשונה שהקריבו
ישראל ומדבר (למאן) דלמרי א ועולת
תמיד הוא אי נמי ראשונה לחינוך
המוצא כדאמר בהמכלת (מנחות דף
מט: ושם) אין מחנכין את המוצא אלא
צמתד השחר:
פרה זו תחת פרה של הקדש
הקדשו פדיו. וז"ל והכתיב
(ויקרא טו) והיה הוא ומתורמו יהיה
קדש י"ל דהכא מייירי צקדשי צדק
הצית ואפילו צתמימים דלמר צדק
תמורה (ד' ה:). התמימים תמימים
לצדק הצית א"ע פ' שעובר בלא
מעשה מה עשה עשוי א והא דלמרי
התם כל הרלוו לגבי המוצא אינו
יוצא מידי מוצא ועולם היינו דכשפדין
אומט מוכרין אותו לזכרי עולות א אי
נמי מייירי אפילו צקדשי מוצא ויגון
שקדס המוס להקדש דלמי עושה
תמורה א אלף אין לפרש דמייירי אפילו
קדס הקדשו למונו וכגון לידו אקודש
ללא עבד תמורה אלא היכא דלמא
ידו אחולין דפרה זו תחת פרה של
הקדש משמע דידו אחולין:
מלית זו בחמש סלעים הקדשו
פדיו. ה"א אלף לא גרסין יד
הקדש על העלויה דכיון שנתכונן
לחלל הקדש אפילו שזה הרבה על
דבר מועט מחולל דקאמר שמואל
לקמן טו אלף צרישא שלף הכיר
שום שזה לא היה צדעמו לקנות
הקדש אלא לחללו שזה צדשו
לכך ישלם אף המויר די הקדש
על העלויה ולכך לא עירב לשנות
הצנות יחד:
ותנא דידן מאי טעמא א תני
ישיבת הדיינין. מימה לישני
דאית ליה דרב קטינא דנוקקין אפילו
לפחות משום פרוטה דבסמון אמר
דלוי דתני ישיבת הדיינין לא אלטרין
אלף לאפוקי דרב קטינא ו"ל דמסקין
צתחילת דין מודה רב קטינא דצעין
שזה פרוטה להכי פריך ומנא דין
ליתני ישיבת הדיינין דמשמע תחילת
ישבה וכי מנא אלו לאפוקי דרב
קטינא א (סני דרב קטינא אית
ליה דנוקקין אפילו להתחיל ולישא):
כמאן

הקדש על העלויה ואם שה פחות ישלם ולא יתא מחולל לגמרי עד שישלם דאין בריתו לחלל שה מנה על פירוה אבל
מוס' ה"א"ש. 11. שאמר בחמש שלמים. מוס' ה"א"ש. 10. 11. הקדש שה מנה שחיללו על שה פרוטה מחולל א"ע פערין
לא הוסיף דרמים. מוס' ה"א"ש.

באמצע הקדש ליתא. נהי דבסוף הקדש לא משכחת לה משום
ללא למוצא חזיא ולא לשקטנה בבנין מיהו בהקדש שני משכחת
לה שמתפייסה תחת אחר וחוזר ופודה אותה: לפי שאינה בסוף
הקדש ומשום הכי אימעטי אמצע הקדש מינה דמפרש ואזיל:
(א) (סוף הקדש. אמצע הקדש) דממין
לסוף הקדש: מה סוף הקדש. נפקא
לן מינה דמעטע מחומש: אף אמצע
הקדש כו'. וסוף הקדש ודאי בלא
מימעוטי דקרא נמי לא שייך ביה
חומש דהא לא פריך ליה מיהו
אחי מימעוטי דקרא לקרא לדמויי ליה
אמצע הקדש דבלאו מימעוטי לא
מזית למיגמר אמצע הקדש מסוף
הקדש דהתם משום דלא שייכא ביה
חומש הוא: **נדאמר** רבא כו'.
כלומר צדיק אימעטי אמצע
הקדש מינה כדלמר רבא צדק
יומא (ד' לה:). **העולה** דכתיב
גבי סדר המערכה וצער עליה
ההן עלים צדק צדק וערך
עליה העולה ה' יתירה דריש
שמהא היא ראשונה שלף היא
הקטר קודם לתמיד שלף שחר:
הקדשו פדיו. א"ע פ' שלף שם דמיס
קצוין דקיימא לן א הקדש שזה מנה
שחיללו על שזה פרוטה מחולל ושרי
לאחיהני מינה ומיהו יד הקדש
על העלויה שחם דמיס הללו ימיריס
הקדש יתר עליהם דקלא על כחמו:
טלית זו בחמש סלעים כו' הקדשו
פדיו. א"ע פ' שאינו שזה ולא תימא
הואיל ושם לה דמיס ואינה שזה
כמה שאמר אין דכרו כלום אלא
הקדש פדיו והוא יתלם: על הקדש
שני אס חוזר ופדה את זה:
בתנאי האונאה ארבעה כסף.
למקח סלע וכדלמרון דהוה ליה שמו:
והטענה שמי כסף. שאין צדעמ
הדיינין על הטענה פחותה משמי
כדלמרון (על ד' טו). מלשר תאלד
ממנו א פרוט לאצדיק שאין זה שזה
פרוטה: **ויונינו** אחריו. אס הודה
שצדע עשק דלא הויה ליה כפרה
עד שיחזירו לידו ממש ולא לשלוחו
דכתיב (במדבר ה) ונתן ללשר אשם
לו: **גבן** ויגטין ומת האונאה
פרוטה. גבן אס היה המקח צדע
פרוטות: אין אונאה לפרוטות.
צפחות מלישר שהוא מצדע של
כסף: **וגול** צפרוטה. לחייבו קרבן
צדעיה אס צדע לשקר ולהוליכו
אחריו: **ישבע** הדיינין צפרוטה.
למי שיש לו עדים או שחייב מודה
ודוהו מלשלם ישבו הדיינין ויכופו
אותו: **תנא** גול. מכיון דמנא גול
צפרוטה ש"מ ממונא הוא וכפיין:
הקדש אפילו ליה גול. לאשמועינן
דיונינו אחריו: א"ע דוג. צין
מזילה להכריזה: **ליתני מעשר** צפרוטה.
דצירי מהכי לא תפיס פדיונו:
לרבות

העולה עולה ראשונה.
מדלף כתיב ועך עליה
עולה אלא העולה הכי
קאמר ועך עליה מיד
העולה החשובה האמורה
תתלה לכל טעולת הייתי
עולת תמיד דפרשת קרינות
(כפ' פנחס) דקרבן תמיד
כתיב יקרא (פסחים נו):
א: העולה משמע העולה
תתלה על ראשונה לכל
הקדשות (מנחות טו) דלי
לאורי צתלמא אהא
שקטרי עולה עולה
שולמא, ככמו ועך עליה
ויסא ד' א: העולה
משמע העולה האמורה
לאחון כמדרי קרינות היא
עולת הבקר, שנתמל ואמתי
לשה זו אהא כו', והיא
יתרה קא דריש (בבבבות
קו. ובעיני' ובהים קג).
ונשבע לו. על שקר
והיה יוליבנו אחריו
אפילו למדי. דלחן לו
כפרה עד שחייב לגמול
עמנו דכתיב (ויקרא ה)
לאשר הוא לו ויהי ויבי טעע
לשקר כתיב (ב"ק קג).
האונאה ארבעה כסף.
המנה קפס שחם שש צדעיה,
מעשרים וארבעה כסף
לסלע. אס היה המקח
דמי סלעם הוא אונאה
שמות ומתק. מירי להשיב לו
כל אונאה ארבעה כסף
(לעיר טו). שבושת
הדיינין. שהיינו
משעינין פ"י הולת קתת
הענה, למימהו מלשר
אמר פי הוא זה (שמות כב)
וכבו עליה וקרבן צבל בית
אל אלהים אס על שחן ידו,
הייתי שבעה (שבבבות
ח:). הטענה שתי כסף.
הטענה שהטענה בלא על
ידה לא תהא פחות ממתי
כסף (שם) אינו נצבע אלא
אס כן עטנו שמי ממות שחן
שליש דינר (בבבבות ג).
וההודאה. שמתחילת
לשבע. אהא. שמתחילת
מפיוטה, ובגמי פליגי רב
ומעולל צפרוטה זו אס מתוך
הדולה (שבבבות יכו. ובעיני' דרשין יא).
אין בחומשו פרוטה. שנית
שלא כן גאלה הוא עד שזה
שיא רחוי לתוספת חומש (כעיל גג).

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

14 תוספתא דמאי פ"ג.
ר"ש"ש, ט דמאי פ"ה
[מ"ג], א ימות פט:
קדושין מו: ז"ב פד: קמג.
מנחות ה, ט דמאי פ"ה
[מ"ד], ט [מנורה כו.
לקמן מ"ג, ו טענות
מב: ג, ו נע"י מו"ק לקמן
מ: ט [מנח כנסת]
ק"י: ט, ו [נע"י מנע"מ]
קדושין מו: ז"ה אט א"ל.

תורה אור השלם

1 ולא תשא ג'לו חטא
בהרימכם את קלבי
ממנו ואת קדש בני
ישראל לא תחלו ולא
תמותה במדבר יח לב
2 לא תוכל ל'אבל
בשעריך מעשר דגןך
ותירשך וצדקך וברית
בקרך ורמתי וכל נדריך
אשר תרד וירדמך
וירומת ידך:
דברים יב יז

הנהגות הב"ח

(א) ר"ש" ד"ה מפי וכו'
ולא אמרו. י"ב ע' פני
הפרש"י דממשר שני
משה ו דעה טעם ה'
בטוב טעם וכו' טעם אחר
על זה שאינו עול הפה
כו"ע"ס:

מוסף רש"י

ולא תשא עליו חטא
בהרימכם את קלבי. הא
אם לא תרמו מן המנחה
משלו חטא (יבמות פ"ג)
הרימכם את קלבי לא משלו
חטא הא אם תרמו את
הקדש שבו משלו חטא
(קדושין מו:) שלא עשית
מלוא מן המנחה (רשב"ם
ב"ב קמג.) שהמנחה תקדש
כמו שהיא רע ואין תקנה
להתפילה ולא לחזור ולתרום
(שם פ"ג.) אה אה קדוש
נשיאת חטא למה. הא
לא עבד ולא מתי ויחזור
ויקדש מן הפה (שם פ"ג.)
אלו דברים שאין להם
אונאה. אפילו קאן צימר
ממנו (ב"ב י"ג.) ונושא
שבר אינו משלם. גניבה
ואבדה התורה צו לחייב
דמידי אט גנב ונגב מעטו
(שבועות מ"ג.)

מפני שאמרו כלומר לפיכך הזיקוהו לכל אלה לחללו תחילה
במעוה וזוהר ומחלל המעוה ולא אמרו (6) שיטול היפה שצדק ויאמר
אם זו של מעשר הרי טוב ואם זו של חולין הרי של מעשר מחוללת
על זו מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק אצלו כסף
על כסף למה לך חילול הוא ואפי'
מדוחק נמי לא וכוין דאף כסף על
נחושת לא התירו אלא מדוחק
הלך לא שיקיים כן שציון מעשר
הוא ועוד שהפרטות מחללות:
קטני מיהם גבי מעשר ודאי מדוחק
אין שלא מדוחק לא וכוין דאמר
כסף על נחושת מדוחק אין שלא
מדוחק לא וגבי דמאי מנח מחללין
אלמלא לרבי מאיר לא עשו צו חזוק:
מחמיר הוא צאלימו של מעשר
שני של דמאי ומחמיר צאלימו קאי:
לא הפירו למכור דמאי לא התירו
לחבר הלוקח דמאי שימכרו לאחרי
עד שיעשר: **אלא לסיטון בלגדי**
סיטון חזר לא להרכיבו לעשר אלא
מוכרו בשבט דמאי והלוקח ממנו
יפריש מעשרותיו שהכל יודעין
שהסיטון מכמה עמי הארץ לוקח
שהסיטון מן המשפיעין למכור
במדה גסה הוא דרכו לקנות פירות
מרבין ומוכרן לתנוונים: **ובצל
הבית** הלוקח מעט הארץ: **צין
כך וצין כך** צין שאל לחזור ולמכור
במדה גסה לתנוונים כסיטון צין
שאל לחזור ולמכור במדה דקה
כתנוונים שנות פרוטה פרוטה רריך
לעשר קודם שימכרו לפי שהלוקח
ממנו סבור שהן מפירות ארצו
וכיון שהוא חזר מחזיקין אותו
בזקת שיעיר ואין מפרישין:
**וחכמים אומרים אחד סיטון ואחד
צבל הבית** שאל למכור במדה
גסה כדרך המשפיעין ודרך
הסיטנות מוכר ושולח לחזירו
שזקת כל המוכרים ונותנין במדה
גסה בזקת שלא עשירו דמאי הם
והלוקח מהם מעשר ואוכל. ובמסכת
דמאי (פ"ג מ"ה) מפרש אהו מדה
גסה ציבש שלשה צבין בלח שזה
דינר: **מן הנחוס** עם הארץ:
מעשר דמאי מן החמה כו'. ואפילו
מן דפוסין הרבה אין הכרות
דמות זו לו וי"ל שנתחם הוא לקח
כרות של דפוס זה מאיש אחד
וכרות של דפוס זה מאיש אחר
ועמי הארץ יש מהם שמעשרין ויש
מיהן שאין מעשרין ושמה זה לא
יעשר וזה עישר והמפריש מזה על
זה מפריש מן החיוב על הפטור ואין
לכח או מן הפטור על החיוב ואין
שאלן שכנגדו מתוקן לא חיישין דמאי להכי ותלינן למימר מהד
גברא וצין. ואי עשו חזוק כשל תורה בשלמא מן הזוננת על
החמה אע"פ שהחמה יפה מן הזוננת לא חיישין כדרכי אילעאי:

לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ואת דפוסה הסיפיה
(ז"ב דף פה. וסו) אמרינן הלוקח ירק מן השוק כו' גמר
בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר ואי אפשר להחזירו אלא א"כ
יעשר אלמלא אין מוכרין דמאי לעם הארץ וי"ל דהא חייבי למכור
לחבר (8) וכו' וי"ל כמו שהתירו להחליט
לעניים ולאכסאיים דמאי כך התירו
למכור לסיטון ולעצל הצית כשמוכרה
במדה גסה:
הלוקח מן הנחתום הכי איתא
מתני' דמאי פ"ה (מ"ג) הלוקח
מן הנחתום מעשר מן החמה על
הזוננת ומן הזוננת על החמה ואפי'
מדפוסים הרבה דברי ר"מ רבי
יהודה אומר שאני אומר חטים של
אמש היו משל אחד ושל היום משל
אחר הלוקח מן הפלטור מעשר מן
כל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר
רבי יהודה אומר מאחד על הכל
והשתא קשה מאי קאמר בשלמא מן
הזוננת כו' אלא מדפוסים הרבה
אמאי אדרבה מן הזוננת על החמה
קשה טפי דמיקל מרבי יהודה דרבי
יהודה אומר אכל מדפוסים הרבה
לא פליגי דקמני שאני אומר חטים
של אמש היו משל אחר משמע דלא
פליגי אלא אהזוננת ועוד דאפילו
בפלטור דאמר ר' מאיר שרי ר'
יהודה מאחד על הכל כ"ש בנחתום
וי"ל דה"פ דמתניתין הלוקח מן
הנחתום מעשר מן החמה על הזוננת
אפילו הן החמה והזוננת מדפוסים
הרבה דברי ר"מ ר' יהודה אומר
בזוננת על החמה היכא אהס
מדפוסים הרבה שאני אומר של
אמש דהיינו הונון משל אחר כיון
דאיכא נמי דפוס משונה משל היום
והשתא פריך שפיר בשלמא זונן
ותמה מדפוס אחד כדרכי אילעאי
דשרי דיעבד צודאי ולכן דמאי
מעשר אף לכתחילה אלא כשהחמה
וזוננת מדפוסים הרבה אמאי שרי
הלא רבי יהודה אומר שם אלמלא
רבי מאיר מיקל טפי מרבין ורבינא
ידע שפיר דאמר ר"מ בפלטור משום
דמתרי ותלת וצין אלא דמ"מ פריך
מכא דמיקל ר' מאיר מרבין ואצני
משני דלאו צוקלא וחומרלא תלי טעמא
דר"מ אלא כרגילות ומנהג דנחתום
מהד גברא וצין ולוקח פעמים צ'
מיני תבואות והכל דאחד ועושה
אותם בשני דפוסין כדי לידע אהו
מתבואה רעה ואהו מטובה ורבי
יהודה סבר צ' כיון שהיא חמה וזוננת

וגם הדפוסים משונים מוכח מילתא דמשני בני אדם לקח צ' אכל בשנינו
של דפוסים לחוד אפי' בפלטור לא חייש רבי יהודה: **בשיאורת חטא**
צ"ב. ואם תאמר דלמא נשיאות חטא משום דאכלו בלח הפרשה
אחרת וי"ל דמשמע קרא דהפרשה גרידא הוי נשיאות (תמ"א):
י"א

קמ"א ח מ"י פ"ד מהל'
מעשר שני ה"ל ז
סמך עשין קלו:
קמ"ב ח מ"י פ"ה מהל'
מעשר הלכה ב:
ק"ג ג מ"י פ"ד מהל'
מעשר הלכה ה וצ"ו
מהל' בסריס ה"ל א:
קמ"ד ח מ"י פ"ה מהל'
תמונות ה"ל ג
(טו"ש ע"ד י"ד ס' שאל ספיק'
ג):
קמ"ה ח מ"י פ"ד מהל'
מעשר הלכה ו:
קמ"ו ח מ"י פ"ג מהל'
מכירה ה"ל ח סמך
לאהין קט טו"ש ע"ד ס' ס'
רס ספיק' טו:
קמ"ז ח מ"י פ"ב מהל'
גניבה ה"ל א והל' ב
טו"מ ס' ס' שג סמך עשין
ע"א:
קמ"ח ח מ"י פ"ב מהל'
שפירות הלכה א
סמך עשין פ"ו טו"ש ע"ד ס'
ס' ס' ספיק' לט וספיק' מ
וס' ל"ה ספיק' א וס' שא
ספיק' ב:

מוסף תוספות

א. אבל לעם הארץ אסור
למכור בלא מעשר
שאפילו אם יאמר לו שהם
דמאי לא יעשרם ועובר
משום ולפי עור לא תתן
מכשול. מ"ס ה"א"ש.
ב. ונחתום בפלטור, והא
דאמר' בנחתום שמעשר
מכל דפוס ודפוס היינו
משום דאיכא חרורי שנינו.
ר"ע"א. ג. ודכותה נמי
בפלטור צריך לעשר מכל
דפוס ודפוס. ר"ע"א. טבל
ד. והא דקתני בפלטור
שמעשר מדפוס א' על
דפוסין הרבה היינו
כשהכל מין א' או חמה או
זוננת. ר"ע"א.
ו. שהאכלו
(ובמדרומה) (ובמדרומה)
לכח שהוא מעושר ואינו
מעושר אפילו בדיעבד.
מיחוס לר"ע"א. ו. וקרא
בהרבה קא מיירי ולא
באכילת טבל דאם איתא
הוה ליה לומר באכלבם.
מיחוס לר"ע"א.